

La informació televisiva els dies 11 i 12 de març

Laura Rodas

- *Dues característiques específiques de l'atemptat múltiple que va tenir lloc a Madrid el dia 11 de març fan especialment interessant l'estudi del tractament informatiu que en van fer les diferents emissores de televisió. En primer lloc, la dimensió, sense precedents en la història d'Espanya i, en segon lloc, el moment en què es va produir, coincidint amb el final del procés electoral a les Corts Generals. Efectivament, els atemptats van obrir un període complex des del punt de vista informatiu. Els mitjans de comunicació havien de garantir el dret constitucional dels ciutadans i ciutadanes a rebre informació sobre els fets ocorreguts però intentant no interferir en el desenvolupament normal del procés electoral. "El compliment d'aquests dos requisits no esdevé, però, fàcil quan resulta evident que el contingut de la informació, tot i complir els requisits mínims d'objectivitat i veracitat, no té un efecte neutre sobre la formació de l'opinió pública i, en conseqüència, també sobre la imminent intenció de vot" ¹.*

L'article anterior, on s'analitza detalladament l'impacte que els atemptats van tenir sobre la programació de les diferents emissores durant els dies 11 i 12, posa de manifest l'enorme atenció informativa que totes les emissores de televisió van dedicar als atemptats. Partint d'aquí, aquest article pretén analitzar alguns aspectes de la nombrosa informació que les emissores van oferir a la ciutadania durant els dies 11 i 12 de març. En primer lloc, es resse-

gueixen les primeres declaracions de cada partit a les diferents emissores. Posteriorment, s'examinen les principals compareixences públiques que es van produir durant aquests dos dies. També s'analitzen en profunditat els canvis estructurals patits pels teletinformatius dels dies 11 i 12 i es compara el tractament donat a alguns continguts rellevants per part de les diferents cadenes. Finalment, s'intenta determinar l'estratègia informativa que cada emissora va adoptar en els seus respectius teletinformatius.

Primeres declaracions de cada partit

Malgrat la transcendència dels fets ocorreguts el matí de l'11-M, la proximitat de les eleccions feia especialment important el respecte, en la mesura del que fos possible, al pluralisme polític i a la proporcionalitat de temps en antena entre les candidatures. L'anàlisi de l'ordre i l'hora en què les diferents emissores van emetre la primera declaració de cada partit en relació amb els atemptats ofereix dades interessants en aquest sentit. El concepte de *primera declaració* cal entendre'l en un sentit ampli (entrevista, compareixença o insert) i no s'ha d'assimilar exclusivament al concepte de compareixença pública que s'estudia en el següent apartat. A més, entre les primeres declaracions d'un determinat partit i les d'un altre, poden haver-se emès declaracions institucionals o noves declaracions del primer partit.

El partit polític del qual s'emeten declaracions en primer lloc varia segons l'emissora que analitzem. Així, mentre TV3 va emetre primer declaracions d'ERC (09.47 hores), TVE-1 i Antena 3 TV en van emetre del PSOE (09.32 i 09.07 hores, respectivament) i Tele-5, per la seva banda, del PP (11.56 hores). El format d'aquestes primeres declaracions tampoc no és homogeni en totes les emissores. A TV3, les primeres

Laura Rodas

Membre dels Serveis Tècnics del CAC

Taula 8. Primeres declaracions dels partits polítics. 11 de març de l'11 de març (16 h i 30 m)

Cadena	TV3		TVE-1		Tele-5		Antena 3 TV	
	Hora	Actor	Hora	Actor	Hora	Actor	Hora	Actor
1a declaració PP	11:55	Mariano Rajoy	11:55	Mariano Rajoy	11:56	Mariano Rajoy	11:54	Mariano Rajoy
1a declaració PSOE	11:10	Diego López Garrido	09:32	J. Luis Rodríguez Zapatero	13:43	J. Luis Rodríguez Zapatero	09:07	Jesús Caldera
1a declaració IU	21:13	Gaspar Llamazares	15:49	Gaspar Llamazares	21:23	Gaspar Llamazares	10:01	Gaspar Llamazares
1a declaració Sozialista Abertzaleak	15:18	Arnaldo Otegi	--	--	14:12	Arnaldo Otegi	--	--
1a declaració PSC	10:08	Carme Chacón	--	--	--	--	--	--
1a declaració CiU	10:04	J. Antoni Duran i Lleida	15:48	J. Antoni Duran i Lleida	--	--	15:31	J. Antoni Duran i Lleida
1a declaració ERC	09:47	J. Lluís Carod-Rovira	--	--	21:23	J. Lluís Carod-Rovira	--	--
1a declaració PPC	10:32	Dolors Nadal	--	--	--	--	--	--
1a declaració ICV	09:57	Joan Herrera	--	--	--	--	--	--

Font: Consell de l'Audiovisual de Catalunya

declaracions d'ERC corresponen a una entrevista telefònica a Josep-Lluís Carod-Rovira. TVE-1 i Antena 3 TV van emetre dues entrevistes a plató que, de fet, estaven programades amb anterioritat als atemptats: a TVE-1 es va entrevistar J. L. Rodríguez Zapatero en el programa *Los desayunos de TVE* i a Antena 3 TV, Jesús Caldera, portaveu del PSOE, en el programa *Notícies de la mañana*. Les primeres declaracions d'un partit polític a Tele-5 són les que Mariano Rajoy va fer en la seva primera compareixença pública per parlar dels fets.

Al llarg de l'11 de març, TV3 va emetre declaracions de nou forces polítiques, tant de Catalunya com de la resta d'Espanya. No obstant això, en primer lloc (abans de les 11.00 hores) es van emetre les declaracions dels partits polítics catalans i després les dels partits de la resta d'Espanya. Les declaracions de partits catalans van ser fetes per les següents persones i en el següent ordre: Josep-Lluís Carod-Rovira (ERC), Joan Herrera (ICV), J. A. Duran i Lleida (CiU), Carme Chacón (PSC) i Dolors Nadal (PPC). Pel que fa als partits de la resta d'Espanya, les primeres declaracions que es van emetre a TV3 van ser les de Diego López Garrido (PSOE), seguides de les de Mariano Rajoy (PP). Més tard, ja dins del *TN Migdia*, TV3 va emetre

declaracions d'Arnaldo Otegi (Sozialista Abertzaleak). Finalment, dins del *TN Vespre*, TV3 va emetre les primeres declaracions de Gaspar Llamazares (IU).

TVE-1 va emetre declaracions de quatre forces polítiques. Com ja hem dit, el PSOE va ser la primera força política de la qual es van recollir declaracions, mitjançant una entrevista al seu secretari general. En segon lloc, TVE-1 va connectar en directe a les 11.55 hores amb la primera compareixença pública de Mariano Rajoy. Ja al migdia, TVE-1 va emetre declaracions del dirigent de CiU, Josep Antoni Duran i Lleida, i del coordinador general d'IU, Gaspar Llamazares, en el marc del *Telediario 1*.

A Tele-5 trobem declaracions de cinc forces polítiques. Aquesta emissora no va emetre declaracions de cap partit polític fins a les 11.55 hores, en què va connectar amb la compareixença pública de Mariano Rajoy. Més tard va connectar amb una altra compareixença pública, la de J. L. Rodríguez Zapatero. A les 14.12 hores Tele-5 va emetre unes declaracions enregistrades d'Arnaldo Otegi (Sozialista Abertzaleak). A l'últim es van emetre, en l'edició del vespre d'*Informativos Telecinco*, declaracions de Gaspar Llamazares (IU) i de Josep-Lluís Carod-Rovira (ERC).

Com hem vist, Antena 3 TV va emetre en primer lloc una

entrevista a plató a Jesús Caldera, convidat del programa Notícies de la matí. En segon lloc trobem, dins del mateix programa, una entrevista telefònica en directe a Gaspar Llamazares. El fet que les declaracions del coordinador general d'IU apareguin en segon lloc (a les 10.01 hores) constitueix una novetat ja que la resta de cadenes van emetre les primeres declaracions d'IU en l'últim o el penúltim lloc pel que fa a l'ordre d'aparició. Després, es va connectar amb la compareixença de Mariano Rajoy (11.56 hores). A l'últim, Antena 3 TV va incloure unes declaracions de Josep Antoni Duran i Lleida en el teleinformatiu *Notícies 1* del migdia.

La lectura de la taula 8 revela alguns aspectes interessants. Pel que fa a la presència dels partits polítics de Catalunya a les emissores d'àmbit estatal, TVE-1 i Antena 3 TV només van emetre declaracions de CiU, mentre que Tele-5 tan sols va difondre declaracions d'ERC. Les tres emissores van optar per emetre les declaracions dels partits polítics catalans en l'edició del migdia dels seus respectius informatius i, en tots els casos, dins d'una bateria de declaracions d'altres partits o institucions. Per altra banda, també resulta destriable el fet que només dues emissores, TV3 i Tele-5, difonguessin declaracions d'Arnaldo Otegi. Finalment, destaca la coincidència de totes les emissores a connectar en directe amb la compareixença pública que Mariano Rajoy va fer al voltant de les 11.55 hores.

Compareixences públiques durant els dies 11 i 12

La compareixença pública² és un format d'intervenció en els mitjans que combina la voluntat de l'emissor d'emetre un missatge amb la decisió de l'emissora de recollir-lo o no. A més, el fet que un mitjà emeti una compareixença en directe afegeix un plus de voluntat d'atenció informativa als fets retransmesos. En aquest sentit, l'estudi de les compareixences públiques que es van produir els dies 11 i 12 i del tractament que se'n va fer ens proporcionarà una visió interessant sobre el seguiment que les emissores van fer de les reaccions polítiques generades arran dels atemptats.

El dia 11

Durant la jornada de l'11 de març es van produir nombroses compareixences públiques ja que, davant la magnitud dels fets, la majoria d'institucions i partits van voler condemnar públicament els atemptats. Les emissores de televisió, al seu torn, van emetre la majoria d'aquestes compareixences públiques en directe i, gairebé sempre, íntegrament. De fet, resulta lògic que les cadenes optessin per aquesta fórmula ja que la informació referent als atemptats va monopolitzar les graelles televisives del dia 11 de març³ i totes les emissores s'afanyaven a oferir qualsevol novetat que hi hagués.

D'altra banda, la taula 9 revela algunes conductes que cal

Taula 9. Principals compareixences públiques. 11 de març

Actors	Hora compareixença	TV3	TVE-1	Tele-5	Antena 3 TV
Juan José Ibarretxe	09:35	Directe	15:51	Directe	Directe
Joaquim Nadal	s/d	10:34	--	--	--
Joan Clos	s/d	11:15	--	--	--
Ernest Benach	s/d	12:32	--	--	--
Pasqual Maragall	s/d	12:34	--	21:23	--
Mariano Rajoy	11:54	Directe	Directe	Directe	Directe
Ángel Acebes	13:32	Directe	Directe	Directe	Directe
J. L. Rodríguez Zapatero	13:43	15:08	13:59	Directe	Directe
José María Aznar	14:40	Directe	Directe	Directe	Directe
Ángel Acebes	20:19	Directe	Directe	Directe	Directe
Rei Joan Carles I	s/d	20:37	20:30	20:25	20:30

Font: Consell de l'Audiovisual de Catalunya

comentar. En primer lloc, les dades recollides posen de manifest que TVE-1 va ser l'única emissora que no va emetre en directe la compareixença pública del president del govern basc Juan José Ibarretxe. En segon lloc, resulta evident que TV3 va ser, gairebé en exclusiva, l'única emissora que va emetre les compareixences dels actors polítics d'àmbit català. A l'últim, es pot comprovar com quasi totes les compareixences d'actors polítics d'àmbit estatal van ser emeses en directe per la majoria de les cadenes.

Pel que fa al primer apartat esmentat, cal puntualitzar que la compareixença pública de Juan José Ibarretxe va ser la primera del dia 11 de març (09.35 hores). El discurs del president basc condemnava els fets i apuntava obertament ETA com a autora dels atemptats alhora que defensava els valors de la societat basca. Com ja s'ha dit anteriorment, les paraules d'Ibarretxe van ser retransmeses en directe per totes les cadenes a excepció de TVE-1. Aquesta cadena no va fer cap referència a la compareixença d'Ibarretxe fins a les 15.51 hores, en el marc del *Telediario-1* i al final d'un recull de declaracions d'altres personalitats polítiques.

Quant al segon punt esmentat, representants de diverses institucions d'àmbit català (Joaquim Nadal i Pasqual Maragall en nom del Govern de Catalunya, Ernest Benach, en nom del Parlament, i Joan Clos en nom de l'Ajuntament de Barcelona) van comparèixer al llarg del matí del dia 11 per condemnar els atemptats. TV3 va emetre totes aquestes compareixences. Les cadenes d'àmbit estatal, en canvi, gairebé no en van emetre cap. Únicament Tele-5, en el seu teleinformatiu del vespre, va emetre un petit fragment enregistrat de la compareixença de Pasqual Maragall. També en aquest teleinformatiu es van oferir unes declaracions de Josep-Lluís Carod-Rovira condemnant els atemptats. La resta de cadenes d'àmbit estatal no van emetre aquestes declaracions malgrat la crisi generada un mes abans, quan es va tenir coneixement de la reunió entre Carod-Rovira i membres d'ETA.

Gairebé la totalitat de les compareixences públiques de polítics d'àmbit estatal van ser retransmeses en directe per les diferents emissores. Únicament es va emetre en format enregistrat, tant a TV3 com a TVE-1, la compareixença de J. L. Rodríguez Zapatero. Per tal d'il·lustrar aquesta conducta generalitzada s'ha estudiat, per ordre estrictament cronològic, la presència de les principals compareixences públiques de polítics d'àmbit estatal a les diferents cadenes.

A les 11.54 hores Mariano Rajoy, secretari general i candidat a la presidència del Govern del PP, va fer una breu compareixença pública que va ser retransmesa en directe per totes les emissores. Com ja hem comentat en l'apartat anterior, les declaracions fetes per Rajoy en aquesta compareixença van constituir les primeres d'un dirigent del PP a totes les cadenes. Es tractava d'un missatge de condemna dels atemptats i on s'anunciava la suspensió de la campanya electoral per part del Partit Popular. Mariano Rajoy no va esmentar ETA en les seves declaracions.

El Govern de l'Estat va fer la seva primera compareixença pública, en la persona del ministre de l'Interior, Ángel Acebes, a les 13.32 hores. Aquesta compareixença, donat el seu interès informatiu, va ser retransmesa en directe per totes les emissores. A més de solidaritzar-se amb els familiars de les víctimes i fer un balanç aproximat de morts i ferits, Ángel Acebes va apuntar directament ETA com a responsable dels atemptats i va criticar unes declaracions d'Arnaldo Otegi negant aquesta possibilitat. Aquestes declaracions d'Otegi, corresponents també a una compareixença pública que s'havia produït a les 11.50 hores, aproximadament, només es van emetre en els teleinformatius del migdia de TV3 i Tele-5.

El secretari general del PSOE, J. L. Rodríguez Zapatero, va ser el següent líder polític a comparèixer públicament, per bé que ja s'havia manifestat a TVE-1 mitjançant el format de l'entrevista. La compareixença de Zapatero des de la seu del PSOE es va produir a les 13.43 hores i va ser retransmesa en directe per les dues emissores de titularitat privada, Tele-5 i Antena 3 TV. En canvi, TVE-1 va retransmetre aquesta compareixença uns minuts més tard, concretament a les 13.59 hores, mitjançant un enregistrament. Finalment, TV3 en va emetre un fragment en el *TN Migdia* (15.08 hores).

A les 14.40 hores totes les cadenes van emetre en directe la primera compareixença del president del Govern, José María Aznar. A TV3 i a Tele-5 aquesta retransmissió va tenir lloc en el decurs dels teleinformatius del migdia. En aquesta compareixença, el president del Govern va condemnar els fets, es va solidaritzar amb les víctimes i va convocar manifestacions de rebuig als atemptats arreu d'Espanya però en cap moment va esmentar explícitament ETA.

A les 20.19 hores va tornar a comparèixer el ministre de

Taula 10. Principals compareixences públiques. 12 de març

Actors	Hora compareixença	TV3	TVE-1	Tele-5	Antena 3 TV
Juan José Ibarretxe	10:33	Directe	--	13:09	12:39
José María Aznar	11:21	Directe	Directe	Directe	Directe
J. L. Rodríguez Zapatero	13:13	14:43	Directe	Directe	Directe
Mariano Rajoy	13:35	14:43	Directe	Directe	Directe
Ángel Acebes	18:15	Directe	Directe	Directe	Directe

Font: Consell de l'Audiovisual de Catalunya

l'Interior, Ángel Acebes. Novament, es tracta d'una compareixença que totes les cadenes van retransmetre en directe. No obstant això, mentre les emissores d'àmbit estatal van emetre tant el discurs del ministre com la posterior roda de premsa, TV3 només va emetre la primera de les dues parts. Pel que fa al contingut, Ángel Acebes va tornar a culpabilitzar ETA, tot i que va admetre que no es descartava cap línia d'investigació.

La darrera compareixença del dia 11 és la del rei Joan Carles I. Totes les emissores en van retransmetre algun fragment en un interval de 12 minuts. La primera emissora a fer-ho va ser Tele-5 (20.25 hores), seguida de TVE-1 i Antena 3 TV (20.30 hores) i, finalment, de TV3 (20.37 hores). Es tractava d'un missatge de condemna dels atemptats i de solidaritat amb les víctimes on, a més, es feia una crida a la unitat i la serenitat de l'Estat en la lluita antiterrorista.

El dia 12

Durant el dia 12 de març, tal com reflecteix l'article *La programació televisiva de l'11 i el 12 de març*, les emissores van començar a introduir en les seves respectives graelles alguns programes, principalment de ficció, no dedicats als atemptats. De la mateixa manera, el nombre de compareixences rellevants comptabilitzades al llarg del dia 12 (5) és certament menor que el del dia anterior (11). No obstant això, les cadenes van continuar optant per retransmetre en directe la majoria de les compareixences públiques d'actors polítics.

Després de l'impacte que els atemptats havien tingut sobre l'opinió pública en la jornada anterior, calia analitzar els fets a la llum de la informació que s'anava obtenint. Així,

mentre les compareixences del dia 11 es van articular entorn de la condemna dels atemptats i l'expressió de solidaritat amb les víctimes, les del dia 12 es van centrar en la confusió al voltant de l'autoria dels fets. De la lectura de la taula 10 es desprèn que TVE-1 no va emetre, ni en directe ni en diferit, la segona compareixença de Juan José Ibarretxe. La resta de compareixences van ser emeses en directe per totes les cadenes excepte per TV3, que va optar per oferir fragments enregistrats de les compareixences de Rodríguez Zapatero i Rajoy. A continuació s'ha relacionat un resum de les circumstàncies en què es van emetre cadascuna de les compareixences públiques recollides en la taula 10.

El president basc Juan José Ibarretxe va tornar a ser el primer dirigent a comparèixer públicament el divendres dia 12, concretament a les 10.33 hores. TV3 va ser l'única emissora que va emetre en directe aquesta compareixença en el marc del programa *Bon dia, Catalunya*. Antena 3 TV i Tele-5, per la seva banda, en van emetre fragments enregistrats a les 12.39 hores i les 13.09 hores, respectivament. Els fragments emesos per ambdues cadenes recullen aspectes diferents del discurs que el lehendakari va adreçar a la ciutadania. Així, mentre Antena 3 TV va emetre la crida d'Ibarretxe a la participació ciutadana en les manifestacions convocades per la tarda, Tele-5 va emetre el moment en què el lehendakari reclamava, en nom de la societat basca, l'aclariment dels dubtes al voltant de l'autoria dels atemptats. A l'últim, TVE-1 no va emetre cap fragment, ni en directe ni enregistrat, de la compareixença del president del govern basc.

José María Aznar va comparèixer per segon cop des dels atemptats el matí del dia 12 de març, a les 11.21 hores.

Totes les emissores van retransmetre íntegrament i en directe les seves declaracions, tant les corresponents al discurs inicial com les de la roda de premsa posterior. Gran part de la seva intervenció va estar dedicada a defensar la transparència informativa del Govern i a criticar tots aquells que l'havien posada en dubte.

José Luis Rodríguez Zapatero i Mariano Rajoy, líders dels dos partits majoritaris, van comparèixer el dia 12 al migdia. La primera d'aquestes dues compareixences va ser la de Zapatero, a les 13.13 hores. Una mica més tard, a les 13.35 hores, compareixia Mariano Rajoy. Totes les cadenes, a excepció de TV3, van retransmetre en directe aquestes intervencions. A l'hora en què tenien lloc les compareixences de Zapatero i Rajoy, TV3 estava emetent *Bonanza* i *Viure Catalunya*, respectivament. A les 14.43 hores aquesta emissora va emetre, en el marc del TN Migdia, fragments enregistrats d'aquestes declaracions amb uns segons de diferència entre l'un i l'altre.

A les 18.15 hores es va produir la darrera compareixença rellevant del dia 12 de març, a càrrec d'Àngel Acebes. En aquesta compareixença, retransmesa en directe per totes les emissores, el ministre de l'Interior va expressar els seus dubtes al voltant de la credibilitat del comunicat que Al-Qaeda havia enviat a un diari electrònic reivindicant els atemptats de Madrid.

El teleinformatius dels dies 11 i 12

Els atemptats de l'11-M van afectar substancialment el format habitual i el contingut dels teleinformatius dels dies 11 i 12. Cal recordar que els teleinformatius constitueixen un dels gèneres televisius amb una estructura més predefinida i, per tant, l'anàlisi dels canvis que es van produir en aquest tipus de programes ens pot ajudar a fer-nos una idea aproximada de fins a quin punt els atemptats van trasbalsar les graelles televisives. Les principals modificacions que van patir els teleinformatius durant els dies 11 i 12 de març van ser: l'increment generalitzat de la durada, la dedicació absoluta a les informacions sobre els atemptats i l'augment notori de la presència dels actors. En qualsevol cas, aquests canvis no van tenir la mateixa incidència a totes les emissores.

La durada dels teleinformatius dels dies 11 i 12 fou, en termes generals, superior a la durada habitual d'aquests programes. Les emissores de titularitat pública van ser les que van incrementar més la durada dels seus teleinformatius. Els teleinformatius de TV3, que acostumen a tenir una durada programada d'entre 55 i 60 minuts, van durar una mitjana d'1 hora i 22 minuts. Aquest increment és fins i tot més gran a TVE-1, on es va passar dels 55 minuts habituals a 1 hora i 35 minuts de mitjana durant els dies 11

Taula 11. Durada dels teleinformatius dels dies 11 i 12 de març

Cadena	Durada dels teleinformatius de l'11-M	Durada dels teleinformatius del 12-M	Durada mitjana dels teleinformatius de l'11-M i 12-M
TV3			01:22:21
<i>TN Migdia</i>	01:24:23	01:27:05	
<i>TN Vespre</i>	01:13:17	01:24:37	
TVE-1			01:35:28
<i>Telediario-1</i>	01:29:49	01:33:56	
<i>Telediario-2</i>	01:43:37	01:34:32	
Tele-5			01:09:38
<i>Informativos Telecinco 1</i>	00:59:13	01:03:46	
<i>Informativos Telecinco 2</i>	01:33:51	01:01:42	
Antena 3 TV			01:00:40
<i>Noticias 1</i>	00:52:04	00:51:27	
<i>Noticias 2</i>	01:14:20	01:05:02	

Font: Consell de l'Audiovisual de Catalunya

i 12. Les cadenes de titularitat privada van seguir un patró diferent en aquest sentit. Tele-5 només va incrementar significativament la durada de l'edició del vespre del teletinformatiu del dia 11, que va passar dels 60 minuts habituals a gairebé 1 hora i 34 minuts. Antena 3 TV, per la seva banda, va respectar la durada habitual dels seus teletinformatius (45 minuts l'edició del migdia i 1 hora i 15 minuts l'edició del vespre) durant els dies 11 i 12.

Totes les emissores van dedicar pràcticament el 100% del temps dels seus respectius teletinformatius a tractar els atemptats. Aquest fet suposa un altre canvi significatiu respecte de l'estructura habitual de qualsevol teletinformatiu, ja que les seccions que normalment el configuren (internacional, política, esports, etc.) van quedar anul·lades per tal de poder encabir tota la informació generada pels atemptats. Efectivament, els teletinformatius dels dies 11 i 12 van actuar com a condensadors d'aquesta informació a les diferents emissores.

Un tercer canvi important en l'estructura dels teletinformatius té a veure amb la presència d'actors a través del temps de paraula. En aquest sentit, totes les emissores van coincidir a incrementar significativament el temps de paraula dels actors, tant dels polítics com dels no polítics. L'increment del temps de paraula dels actors polítics pot respondre a l'enorme transcendència política d'uns fets excepcionals⁴ com els atemptats de l'11-M, augmentada a més a més per la proximitat de les eleccions. D'altra banda, l'increment del temps de paraula dels actors no polítics, especialment dels anònims, s'entén pel fet de constituir el col·lectiu de víctimes i testimonis dels atemptats.

Però més enllà dels canvis estructurals que van patir els teletinformatius dels dies 11 i 12, és important analitzar comparativament el seu contingut per tal de determinar la presència o l'absència d'algunes informacions cabdals en el debat sobre l'autoria dels fets i, per tant, en els resultats de les eleccions: les declaracions d'Arnaldo Otegi negant l'autoria d'ETA, la publicació d'un comunicat d'Al-Qaeda, el reforçament de les mesures de seguretat a escala internacional o la trucada d'ETA a mitjans de comunicació del País Basc, entre d'altres.

Teletinformatius del dia 11

La majoria de les notícies que les diferents emissores van incloure en els teletinformatius del dia 11 de març tenien a

veure amb la seqüència dels fets, el balanç de víctimes i ferits, així com les reaccions generades a tots els nivells (polític, internacional, ciutadà, etc.)

Totes les cadenes van emetre algun reportatge sobre la trajectòria de la banda terrorista ETA en els teletinformatius del dia 11. L'emissió d'aquests reportatges podria fer pensar que totes les emissores van assumir, almenys en un primer moment, la versió oficial dels fets (el ministre Acebes havia afirmat a les 13.34 hores que ETA era l'autora dels atemptats). En aquest punt, convé recordar que els mitjans tenen el dret a utilitzar altres fonts per obtenir informació i que aquesta, sempre que compleixi el requisit de veracitat, no té perquè coincidir amb la versió de les instàncies oficials⁵.

D'altra banda, TVE-1 va ser l'única emissora que no va informar de les declaracions d'Arnaldo Otegi negant la possibilitat que ETA hagués comès els atemptats. Inicialment Otegi fou l'únic que va contradir la versió oficial dels fets i, per tant, les seves declaracions van generar els primers dubtes sobre l'autoria dels atemptats. La resta de cadenes van fer referència a aquestes declaracions en els teletinformatius de migdia, però de forma diferent: mentre TV3 i Tele-5 van il·lustrar la informació amb un fragment de la compareixença pública d'Arnaldo Otegi, Antena 3 TV va emetre un fragment de la primera compareixença pública d'Acebes restant credibilitat a les paraules del dirigent abertzale.

Tenint en compte que durant la tarda del dia 11 de març havien començat a sorgir dubtes al voltant de l'autoria dels atemptats, qualsevol informació en aquest sentit resultava altament noticable. En aquest sentit, totes les emissores van informar del comunicat que Al-Qaeda havia enviat a un diari electrònic de Londres reivindicant els atemptats. Aquesta informació obria definitivament la possibilitat que els atemptats haguessin estat obra del terrorisme internacional i convidava, per tant, a qüestionar l'autoria d'ETA.

Teletinformatius del dia 12

Els teletinformatius del dia 12 van continuar informant del balanç de víctimes i l'estat dels ferits. A més a més, totes les emissores van recórrer en diferent mesura als reportatges de testimoni, centrats en l'impacte dels fets en la gent que s'hi va veure afectada, per il·lustrar "el dia després".

Taula 12. Temps de notícia de les informacions de testimoni en relació amb el temps total dels teleinformatius

Cadena	Temps de notícia testimoni	Durada dels teleinformatius	% informacions de testimoni	Temps de notícia testimoni	Durada dels teleinformatius	% informacions de testimoni
TV3	00:27:09	2:37:50	17,2	00:18:56	2:51:42	11,0
TVE-1	1:10:59	3:13:26	36,7	1:15:26	3:08:28	40,0
Tele-5	0:55:27	2:33:04	36,2	0:54:08	2:05:28	43,1
Antena 3 TV	0:55:56	2:06:24	44,3	1:02:25	1:56:29	53,6

Font: Consell de l'Audiovisual de Catalunya

D'altra banda, les nombroses manifestacions de repulsa als atemptats que es van succeir en la tarda del dia 12 de març a tot l'Estat espanyol van centrar gran part dels teleinformatius del vespre⁶. Totes les emissores sense excepció van informar àmpliament sobre el desenvolupament de les manifestacions i sobre els incidents ocorreguts a Barcelona, on un grup minoritari de ciutadans va increpar els dirigents del PPC i del PP que assistien a la manifestació.

El reforçament de les mesures de seguretat per part d'altres països també va ocupar un paper destacat en els teleinformatius de TV3, TVE-1 i Tele-5. Es tractava d'una informació que, indirectament, apuntava la possibilitat que el terrorisme internacional fos el causant dels atemptats de Madrid. En efecte, només la por a patir atemptats de característiques similars podia justificar l'adopció de mesures de seguretat extraordinàries a escala internacional. Antena 3 TV no va emetre cap notícia relacionada amb aquest tema durant el dia 12 de març.

El dubtes al voltant de l'autoria dels atemptats, que havien començat a sorgir durant el dia 11, van condicionar enormement els missatges dels actors polítics durant l'endemà. En aquest sentit, TV3 va emetre en el *TN Migdia* dues notícies on, des de diferents instàncies, es demanava al Govern que aclarís els dubtes al voltant de l'autoria dels atemptats. En la primera d'aquestes notícies la demanda de transparència informativa prové de Juan José Ibarretxe (president del Govern basc), Josu Jon Imaz (Partit Nacionalista Basc) i Arnaldo Otegi (Sozialista Abertzaleak) mentre que, en la segona, són els líders dels partits polítics catalans els que es pronuncien sobre aquest afer (CiU, ERC, ICV, PSC i PPC). D'altra banda, TVE-1 i Tele-5 van recollir la defensa que Aznar havia fet de la transparència informativa del

Govern en la seva compareixença pública del matí. Per acabar, Antena 3 TV no va incloure cap notícia relacionada directament amb aquest tema.

La tarda del dia 12 de març l'emissora de televisió pública basca ETB i el diari Gara van rebre una trucada en la qual ETA es desvinculava dels atemptats. TV3 i Tele-5 van informar explícitament d'aquest fet en els teleinformatius del vespre. TVE-1 no va fer cap referència directa a aquesta trucada però va emetre dues declaracions que, indirectament, estaven relacionades amb l'autoria d'ETA. La primera era d'Irene Villa (víctima d'ETA) i la segona del socialista José Bono (president de Castella-La Manxa). En la seva intervenció, José Bono afirmava que ETA no tenia cap credibilitat. Antena 3 TV no va fer cap referència a la trucada en qüestió.

Estratègies informatives als teleinformatius

Per tal d'abordar uns fets com els de l'11-M, on la tragèdia personal i les conseqüències polítiques comparteixen protagonisme, les emissores poden fer servir, principalment, dues estratègies informatives: una que prioritza la crònica política i una altra que prioritza la informació de testimoni. La primera d'aquestes estratègies es caracteritza, a efectes pràctics, pel predomini de declaracions d'actors polítics i pretén ser més analítica, ja que confronta les diverses posicions al voltant d'un tema. La segona estratègia, en canvi, aborda els fets des d'un vessant més emocional i es caracteritza, sobretot, per una elevada presència de declaracions d'actors anònims, víctimes o testimonis dels fets.

L'estratègia informativa de TV3 es caracteritza per combinar informacions polítiques i de testimoni però amb un clar predomini de les primeres. Efectivament, l'anàlisi del contingut dels teletinformatius d'aquesta emissora revela que el temps dedicat a notícies focalitzades en els sentiments dels ciutadans anònims que es van veure implicats en els atemptats constitueixen un 17,2% del total de temps de notícia el dia 11 i un 11% el dia 12 de març. En la resta de cadenes aquesta tendència s'inverteix clarament. En efecte, la resta d'emissores (especialment Antena 3 TV) van prioritzar la informació de testimoni i no van donar tan protagonisme a la informació d'anàlisi en els seus respectius teletinformatius. Aquesta conducta resulta més que evident si comparem el percentatge de temps de notícia dedicat a les informacions de testimoni (vegeu taula 12).

Notes

- 1 Font: preàmbul del document *Consideracions del CAC sobre el tractament televisiu de l'atemptat de Madrid del dia 11 de març de 2004 i els esdeveniments posteriors fins a les eleccions del dia 14*.
- 2 Vegeu l'article *La programació televisiva de l'11 i el 12 de març*.
- 3 Vegeu l'article *Els mitjans de comunicació davant l'11-M: la construcció d'un cas excepcional*.
- 4 Font: cinquè punt del document *Consideracions del CAC sobre el tractament televisiu de l'atemptat de Madrid del dia 11 de març de 2004 i els esdeveniments posteriors fins a les eleccions del dia 14*.
- 5 Recordem que, a més a més, totes les cadenes van emetre especials informatius dedicats a les manifestacions que van tenir lloc el dia 12 arreu de l'Estat espanyol (vegeu l'article *La programació televisiva de l'11 i 12 de març*).